

پژوهشی پیرامون گفتمان قدرت در تکوین تاریخ‌نگاری

محراب‌های زرین‌فام عصر خوارزمشاهی

محمد زهدی *

اصغر کفشچیان مقدم **

چکیده

در سراسر تاریخچه سفالگری و از میان تمام شیوه‌های تزئین سفال، لعاب زرین‌فام به سبب درخشش و انعکاس پلاگونه‌اش همواره مورد توجه و تحسین همگان بوده‌است. کاشی‌های زرین‌فام هم‌زمان با آغاز قرن هفتم هجری قمری به بستر محراب‌ها راه یافتند و استفاده از آن‌ها یکی از زیباترین روش‌ها در تزئین محراب‌ها محسوب می‌شود. محراب‌های زرین‌فام از گونه‌های فاخر و ممتاز هنر دوران اسلامی ایران هستند که در دوره‌های مختلف تاریخی خلق گشته‌اند و در این میان و تا به امروز، عصر خوارزمشاهی، نخستین جایگاه را از حیث مرغوب‌ترین این آثار به خود اختصاص داده‌است. بدون شک در دوره‌های تاریخی آفرینش این آثار ارزشمند، گفتمان قدرت نقشی بی‌بدیل و غیر قابل انکار ایفا کرده است و از اینرو مولفه‌های گوناگون آن در هر عصری، مراتب اعتلا و یا زوال آنرا رقم زده است. پرسش پژوهش حاضر این است که: کدامین مولفه‌های قدرت، موثرترین نقش را در تکوین و شکل‌گیری تاریخ هنر محراب‌سازی زرین‌فام در عصر خوارزمشاهی ایفا کرده‌اند. به منظور پاسخگویی به این سوال سعی شده مولفه‌های گوناگون قدرت مورد بررسی قرار بگیرد و در نهایت حیاتی‌ترین قدرت تاثیرگذار در روند ساخت محراب‌های زرین‌فام عصر خوارزمشاهی مشخص گردد.

واژگان کلیدی: گفتمان، قدرت، تاریخ‌نگاری، محراب، زرین‌فام، دوره خوارزمشاهی.